

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

R. Brands / Den Helder

THEORIE EN PRAKTIJK

(Job 4 : 5)

Middel en doel

Tussen theorie en praktijk ligt een grote afstand: om je rijbewijs te kunnen krijgen, moet je de theoretische kennis van de verkeersregels en -tekens in de praktijk kunnen toepassen. Wie dat niet kan, zakt voor zijn rijexamen en dat is maar goed ook, want iemand met alleen maar theoretische kennis, die niet de kunst verstaat theorie in praktijk om te zetten, is alleen maar levensgevaarlijk op de weg als Hij zou mogen rijden: de theorie is zo het middel voor het doel, de praktijk.

Diploma's zeggen uiteindelijk niet alles voor iemands bekwaamheid; een geslaagd examen is niet een eindpunt, maar juist een beginpunt: wat begin je nu in de praktijk met die theorie die je in je hersenen hebt opgeslagen: met diploma's op zag kun je rondlopen als een nietsnut in de maatschappij. Bevoegdheid is bepaald niet hetzelfde als bekwaamheid. Het gaat ook niet om de theorie op zichzelf, maar om de in de praktijk toegepaste theorie.

Job was een uitstekend theoreticus. Hij slaagde met lof voor zijn voortreffelijk preken. Zijn welsprekendheid strekte tot eer van God en tot heil van zijn naaste. Ja, die Job kon z'n woordje doen, let wel, zijn woordje! Hij wist zijn theorie zo helder en logisch en bevattelijk onder woorden te brengen. Bijvoorbeeld 1 : 21: de Heer heeft gegeven, de Heer heeft genomen, de naam van de Heer zij geloofd. Zo is het. Daar is geen speld tussen te krijgen. Een kind kan deze duidelijke theorie begrijpen. Totdat... Job de preekstoel van de theorie verwisselt met de ashoop van de praktijk. Daar zit hij zich te krabben met een potscherf, vanwege de razendmakende jeuk. De ongenietbare praktijk maakt heel die mooie theorie waardeloos, waarvan hij vroeger zo genoten heeft. En dan horen we Job heel andere taal uiten: Vervloekt zij de dag, waarop ik geboren ben! Waarom heeft God mij met dit ellendige leven opgescheept?

Zondag en maandag

Wat hebben we aan een mooie zondagse theorie, als we die niet op maandag in praktijk kunnen brengen. En er zijn dan ook mensen die welhaast smeken om gespaard te worden voor de eeuwig prekende kerk en die zo snel mogelijk hun rijbewijs in handen willen krijgen om door de praktijk van het leven heen te kunnen rijden. Theoretiserende dominees, zo vinden ze, zijn onpraktische en bovendien zeer onvoordelige parasieten van de gemeenschap. Theorie, die niet vatbaar is voor de praktijk, dient zo snel mogelijk opgedoekt te worden. In de praktijk blijkt Job geen cent waard te zijn, dus zeker geen traktement, dat overeenkomt met een dure academische opleiding.

Toch zullen we hier tegenover ook moeten bedenken dat we er zonder

theorie in de praktijk toch ook niet komen. De praktijk eist juist een voortdurende theoretische bezinning en ontwikkeling. Waar de akademie van de theorie ontbreekt, daar wordt de praktijk een hopeloze chaos! Weet wat je doet, als je Gods akademie, de kerk, voorbij loopt. Daar geeft Gods Zoon onderwijs. Wie bij Hem in de leer gaat, ontmoet God die de praktijk van het wereldbestuur beheerst. En tegen de praktijk valt niet te vechten: Wie God negeert is een grote dwaas.

Job en Christus

In plaats van naar Job te zien, die zijn eigen theorie niet in praktijk brengt, is het beter te zien op Jezus Christus, die zijn theorie van naastenliefde bevestigt tot in de dood aan het kruis, waar hij bidt: „Vader, vergeef het hun, want ze weten niet wat ze doen”, en „Vader, in uw handen beveel ik mijn geest”.

Het kruis van Golgotha is het bewijs, dat Gods theorie vatbaar is voor de praktijk. Jezus protesteerde nog niet eens tegen een kruis, terwijl Job al bezwaar maakte tegen een ashoop. Jobs vrienden komen bij hem op ziekenbezoek en ze staan stomverbaasd, dat Job, die vroeger zo ingenomen scheen te zijn met onze lieve Heer, nu zo oneerbiedig tegen God tekeer gaat.

De nuchtere praktijk doet de theoreticus Job een toontje lager zingen, en daarin wordt Job tot een waarschuwend voorbeeld, om te leren niet te hoog van de toren te blazen als er geen vuiltje aan de lucht is; Jezus Christus is degene wiens voorbeeld we moeten navolgen, als we in het drukke verkeer van het leven gevaar lopen de dupe te worden van die onverantwoordelijke weggebruikers, die de theorie van de verkeersregels niet in acht nemen, maar desnoods iemand aan een kruis spijkeren, om zelf ongehinderd door te kunnen rijden.

Jezus is te lastig, want Hij heeft voorrang. Als ik Jezus kruisig, heb ik voorrang en dat is praktisch om zo snel mogelijk mijn doel te bereiken. Het kruis van Jezus Christus is tegelijk ook Gods laatste middel, om ons tot inkeer te brengen. De hel van Golgotha is het praktische gevolg, wanneer de hemelse theorie van zichzelf opofferende naastenliefde wordt vertrapt door de duivelse praktijk van het zichzelf zoekende eigenbelang. Theorie en praktijk vinden elkaar bij het kruis.

Job zit in ellende, maar ziet nog niet de verlossing en kan daarom ook niet dankbaar zijn, om de catechismus er maar bij te halen, het leerboek, dat ons een theorie geeft, bestemd voor de christelijke praktijk: dankbaarheid voor verlossing uit ellende, die we alleen maar kunnen leren, als we niet Job, maar onze Heer Jezus Christus navolgen.

IN DIT NUMMER

181 Ds R. Brands, Theorie en praktijk	184 Prof. dr J. G. Knol, Maatschappijkritiek en bijbels perspectief (1)
182 Drs W. G. Rietkerk, Jezus Messias — hoe verstaan wij dat?	185 A. V. van Wijk, Zonder werk (1)
183 Ds G. v. d. Brink, Naar een federatie met de Chr. Geref. Kerken? (2)	186 Lit. Werkgr. Eindhoven, Het Liedboek

W. G. Rietkerk / Utrecht

Jezus Messias - hoe verstaan wij dat?

Het opschrift boven dit artikel is de titel van een boek van de Utrechtse Hervormde predikant Duvekot. Er zijn de laatste tijd méér van dit soort boeken verschenen. Ik denk nu aan het boek van de Italiaanse journalist Vittorio Messori „Wat te zeggen van Jezus?” en het boek van dr W. G. Overbosch: „De Messias en zijn stad”.

Het gaat in al dit soort boeken om één en hetzelfde verlangen nl. om te zien wie Jezus nu werkelijk was. Dat verlangen begon te ontstaan toen de Christus die verkondigd werd in de Kerk zo buitengewoon, en levensvreemd en onwerkelijk overkwam, dat er mensen in het midden van diezelfde kerk opstonden en zich afvroegen: is dat nu de Jezus, zoals wij die kennen uit de evangeliën? Wie was de 'historische' Jezus? Men is echter in de vorige eeuw zo vaak op een humanistische z.g. „verlichte” manier met deze vragen bezig geweest, dat deze studies naar de historische Jezus de gemeente kopschuw hebben gemaakt. Bovendien waren de resultaten van deze studies van Strauss tot Albert Schweitzer zo beroerd, dat de meeste dominees gedacht moeten hebben: laten wij dáár de gemeente maar niet mee vermoeien. Vandaag ligt dat anders. De drie studies die ik aan de aanvang noemde zijn alle drie de moeite van het lezen bijzonder waard.

De Italiaanse journalist schrijft hoe hij als atheïst door deze studie christen geworden is en wat de bevindingen zijn van zijn onderzoek. Het is een boek dat (dank zij het feit dat het?) geschreven is door een niet-theoloog, bijzonder fris is en veel verrassende uitzichten biedt op de persoon van Jezus. Een boek om aan een niet-christen cadeau te geven.

De beide hervormde dominees die ieder een meer wetenschappelijk boek schreven over deze vragen naar de historische Jezus, hebben dit gemeenschappelijk, dat zij onder de indruk zijn van de joodse achtergrond van de persoon, het werk en het leven van Jezus en die achtergrond ook zien als een basis voor een nieuw gesprek met Israël.

Het boek van Overbosch bestaat uit een reeks lezingen die hij gaf als een soort vervolg-katechese. Ze veronderstellen een behoorlijke theologische kennis van zaken. Het positieve van dit boek vind ik dat hij de persoon van Christus schetst in zijn verbondenheid met de O.T. ische beloften en Christus ziet staan in het kader van het komen van Gods Ko-

ninkrijk: het nieuwe Jeruzalem. Hij houdt ook vast tegenover het marxisme aan de „tegemoet-komendheid” van het Rijk (zoals hij dat noemt op blz. 183) en dat Gods Rijk niet het product is van een gezamenlijke menselijke inspanning. Toch is dit boek van Overbosch gelijk beïnvloed door het marxisme dat hij zelf aan het slot bestrijdt. Hij is verwant aan de school van de christenen voor het socialisme die je hieraan herkent dat, hoe zij soms ook ogenschijnlijk het tegendeel beweren, toch de persoon van Christus wegwijkt achter het Rijk. De messianiteit wordt een begrip wijder dan de persoon van Christus zelf. De oude vrijzinnigheid die leerde dat Jezus een goed voorbeeld is wordt dan soms op een haar na benaderd zoals uit het volgende citaat op blz. 64 duidelijk blijkt: „In Jezus weg en werk is voorgoed openbaar geworden, wáarin God wordt verheerlijkt, nl. in de volstreckte broederlijkheid en opofferingsgezindheid”. Omdat dit een doorgaande tendenz is in het boek, ben ik er niet onverdeeld gelukkig mee. Tegelijk blijven boeken als dit ons eraan herinneren dat alle geloof zonder vruchten dood is, en dat die vruchten vooral moeten bestaan in de bewogenheid voor alle armen en verdrukten.

Het boek van dr Duvekot (Kok, Kampen 1981, f 19,50) beoordeel ik veel positiever.

Het is meer een uitvoerige bijbelstudie over de namen waarmee Jezus zichzelf heeft genoemd of waarmee hij door anderen als Heer is beleden.

In dit verband bespreekt Duvekot de visie van bijbelkritische theologen zoals Bultmann. Deze was van mening dat de titel 'Messias' of in het Grieks 'Christus' pas achteraf — na dood en opstanding — door de discipelen in de vroeg-christelijke kerk aan Jezus gegeven was.

Iedere bijbellezer zal het wel eens zijn opgevallen dat Jezus inderdaad zichzelf nooit zo direct Messias noemde. Hij sprak van zichzelf als de Zoon des mensen.

Bultmann c.s. voeren dit zó ver door dat Jezus het zich ook nooit heeft laten zeggen.

Duvekot bestrijdt Bultmann's visie met gegronde en weloverwogen argumenten. Hij verklaart Jezus terug-

pastorale notities

WERELDGELIJKVORMIG

Over wereldgelijkvormigheid hoor je niet zo veel meer spreken als in mijn jeugd. Dat is wel goed. Want de discussies over wat wel „mag en niet mag” die meestal het resultaat waren van de vraag naar wat wereldgelijkvormigheid is, waren weinig verhelderend. Integendeel zelfs. Ze verduisterden op veel manieren vaak het Evangelie. Ze leidden de aandacht af van Jezus Christus naar een moralistische wijze van denken.

Maar het is ook niet alleen winst als dat woord wereldgelijkvormigheid weg gaat. Want dan gaat maar al te makkelijk ook weg dat wij geheel anders mogen zijn dan de wereld. Wereldgelijkvormigheid is ook maar niet dat wij dezelfde dingen doen als de wereld. Want dat is nu eenmaal zo. Wij eten, drinken, slapen, doen zaken, trouwen en trouwen niet. Dat doet de wereld ook. Daarin is geen verschil. Wereldgelijkvormigheid is daar waar wij de dingen doen op dezelfde manier als de wereld die doet. Het zit niet in dezelfde dingen doen, maar in het op dezelfde manier denken.

Het woord wereldgelijkvormig

schoot me te binnen toen ik op een avond thuis kwam en op de mat een folder vond. Ik raapte die op en aan de voorkant stond de vraag: „Hebt U even tijd voor God?”. Ik zei tegen mijn Vrouw: „dat is een goddeloze vraag!” Toen ik verder las trok dat in. Het was een evangelisatie-folder waarin gewaarschuwd werd om niet door de drukte van deze tijd en van ons leven God te vergeten. Een goede waarschuwing. Maar het is wereldgelijkvormig om dat op deze manier trachten duidelijk te maken aan de mensen. Je mag niet vragen: „hebt U even tijd voor God?” want de boodschap van het Evangelie is dat God al onze tijd onder de heerschappij van Zijn genade wil brengen. Ik vermoed dat deze wijze van evangeliseren ontleend is aan de moderne wijze van reclame maken. Even tijd voor caravellis was een slagzin in vroeger jaren. Even tijd nemen om na te denken over een verzekering is tegenwoordig een reklameslagzin.

Maar zo mag het Evangelie niet verkondigd worden. Dat is banaal, wereldgelijkvormig en smakeloos. Hoe goed men het ook bedoelt. Want dat begrijp ik wel. Niet alleen de inhoud van het Evangelie is on-aantastbaar ook de wijze waarop het gebracht moet worden. Niet in beweeglijke woorden van wijsheid. Ook niet in de beweeglijke woorden van het Amerikaanse zakenleven. Want dan zijn we wereldgelijkvormig en doen te kort aan de hoge waarde van het Evangelie en aan de eerbied voor de Heer, wiens Naam we met schroom dienen te noemen.

H. Amelink, Aalten

houdendheid in het gebruik van de Messias-titel uit de speciale gevoelswaarde die deze titel had gekregen in de tijd van de Makkabeëën. Dus om misverstanden te voorkomen. Toch heeft de Heer zichzelf wel heel degelijk Messias laten noemen (Mt. 16 : 16 e.a.) en Hij heeft tenslotte vóór het Sanhedrin met evenzoveel woorden „Ik ben het” geantwoord op de expliciete vraag van de hogepriester (Markus 14 : 62).

Boeiend is de uitleg van Duvekot, die zegt dat juist op die plaats blijkt hoe Jezus die Messias-naam een heel unieke diepte en zin gaf, toen hij er direct aan toevoegde... „en gij zult de Zoon des mensen zien.”

De Zoon des mensen is volgens Duvekot in de tijd van de N.T. een titel geweest die in de oren van de Schriftgeleerden zo goed als gelijk stond met God zelf als de Wereld-rechter (Dan. 7 : 14). Zo klonk ook het woord 'Ik ben het'.

Dat leek heel erg op de zelfpresentatie van de Heer en Koning van Israël zelf (Ex. 3 : 14). Dáárom werd Jezus veróórdeeld, niet omdat Hij zich Messias noemde, want dat gebeurde méér. Maar omdat Hij die

Messias-naam op zó'n unieke wijze ontsloot als de grote Zelf-openbaring van de HERE zelf.

Duvekot heeft hierover mooi geschreven, leesbaar voor iedereen, aansluitend aan de nieuwe vragen over de „historische Jezus”. Hij loopt niet mee met de overhaaste en geconstrueerde kritiek van de school van Bultmann c.s. Zijn argumenten hiertegen overtuigen.

Jezus' uniekheid als de Messiaanse Koning wordt duidelijk beleden — er zit vaart in dit boek.

Maar dan ineens op de voorlaatste bladzijde als hij komt tot de conclusies wordt a.h.w. gas ingehouden en terwille van het gesprek met de Joden een aarzeling ingebouwd.

Waar iedere lezer in het slot van het boek verwacht: daarom is Jezus de Zoon van God, daar houdt Duvekot in — hij verslikt zich in al die oude Griekstalige belijdenissen over „de twee naturen” van Jezus etc. (in „Nicea” en „Athanasius”) en zegt: de uniekheid van Jezus zullen wij vandaag niet meer moeten uitdrukken in Griekse 'filosofische' begrippen, maar in Joodse O.T. ische woorden.

Hij komt dan tot omschrijvingen zoals:

Jezus is de weg waarlang God de Schepper met zijn wereld in relatie treedt.

Hij is Gods getrouwe Knecht die door de werking van het Woord de verlossing tot stand brengt.

Hij vervulde de hoop en de beloften van het O.T. etc.

Mij boeit dit nieuwe nadenken over het geheim van Jezus zéér: ik geloof dat Duvekot gelijk heeft dat het kerkelijk dogma zoals het in de eerste eeuwen in Griekse begrippen is beleden — niet meer geëigend is voor de 20e eeuw. In de praktijk van het christelijk en kerkelijk leven zijn deze oude belijdenissen dan ook allang uitgestorven. Wie spreekt nog over 'de twee naturen' of over 'onvermengd en ongedeeld', 'niet gemaakt, wél geboren' etc.? Toch blijven óók deze oude belijdenissen bij het fundament van de kerk behoren,

omdat zij in hùn taal en begrippenwereld dat uitdrukten wat wij nu nog steeds geloven en belijden nl. het unieke geheim van Jezus, die maar niet een profeet, een priester, een Koning was in de lijn van het O.T. maar de éne, de unieke, de alle besef te boven gaande verschijning van de HERE zélf.

In Duvekot's boek proef ik een aarzeling ter wille van de Joden om het tenslotte zó sterk te zeggen als ik het zo even deed. Tenzij ik mij vergis — want de bladzijden waren wel erg kort en kompakt aan het slot (uit verlegenheid?). Maar als ik mij niet vergis, ligt hier de zwakte van het boek.

Kritiek op de oude belijdenissen is pas dan legitiem en zelfs bevrijdend, als men tegelijkertijd — en dan graag met Duvekot méér in de taal van Tenach — hetzelfde geheim wat onze vaders beleden nu op een meer geëigende en adequate wijze tot uitdrukking brengt.

G. van den Brink / Rotterdam

Naar een federatie met de Chr. Gereformeerde Kerken? (2)

De situatie in de CGK

In mijn eerste artikel herinnerde ik aan de staking van stemmen op de CG Synode van Amersfoort bij het voorstel om NG afgevaardigden toe te laten tot de discussies. Die stemverhouding wijst op grote interne verschillen. Hoe liggen die momenteel?

Veel wordt duidelijk uit een leerzame speech van ds J. H. Velema voor de CG ouderlingen over „Verschuiving in de prediking” (Ambtelijk Contact 20e jrg. no. 6). Hij zegt dat in de loop der jaren bij veel predikanten een verschuiving optrad, die voluit reformatorisch is.

Hij schetst die in zes punten, die ik hier heel beknopt weergeef:

1. geen prediking vanuit de uitverkiezing, maar vanuit het verbond.
2. bij wedergeboorte-prediking wordt de mens teruggeworpen op zichzelf; bij Christus-prediking ligt de grond van de zaligheid buiten onszelf.
3. Niet: eerst de wet en dan het évangelië, maar een schriftuurlijke visie op de juiste verhouding van die twee.
4. een verschuiving van de enkeling naar de gemeenschap (de gemeente).
5. openbare belijdenis niet als belijdenis der waarheid, maar als belijdenis des geloofs.
6. een verschuiving m.b.t. belijden en beleven: de ethische vragen komen meer aan de orde.

Ds Velema stelt zich duidelijk positief op t.a.v. deze verschuiving, maar vreest een doorslaan naar de andere kant. Zijn er predikanten die aanleunen tegen de middenorthodoxie? Ds Velema stelt het. „Dan zit het er in — aldus spreker — dat we onder CG kerkverbandelijke vlag in feite een middenorthodoxe prediking tolereren, waarin de levende God monddood is gemaakt, de diepte van zonde niet wordt getekend, de ontdekking van zondaar en gelovige achterhaald wordt genoemd, de weg tot Christus vanzelfsprekend wordt gevonden en Christus in Zijn ambtelijke dagelijkse bediening niet wordt gepresenteerd — in één woord: een suikerzoete lieve prediking, die geen mens kwaad doet, maar ook geen mens op de knieën brengt en zaligt”, pag. 646. Tenslotte spreekt ds Velema over de rechtervleugel van zijn kerken. Hij vindt daar de organisatie „Bewaar het Pand”. Van haar zegt hij dat ze „op den duur gevaarlijk kan worden en een sektarisch karakter kan gaan dragen”. Hij voegt er aan toe: „Men lette op de formulering!” Intussen maakt hij de opmerking: „Wij willen deze flank niet missen. Als men van flanken spreekt en ik zou moeten kiezen — desneen! — zou ik zelfs voor de rechterflank kiezen. Omdat daar, met alle kritiek die te maken is, de geestelijke prediking veiliger is dan waar

het gevaar van de uitgedunde paardestaart dreigt”.

Deze laatste uitspraak stelt me voor veel vragen. De weinig complimenterende beeldspraak in de laatste zin kan toch nauwelijks bedoeld zijn om ds Velema's reformatorisch prekende collega's te treffen? Op die manier zou er bij ds Velema toch erg weinig vertrouwen blijken in het machtige Woord zelf, dat zij (naar uitwijzen van bovengenoemde zes punten) in alle volheid prediken? Wordt deze uitspraak niet bepaald door een zich toespitsen van de tegenstellingen? Ds Velema spreekt daarover. Hij zegt: ik spreek „over verschillen in onze kerken — verschillen die in de prediking tot uiting komen en die eerder meer dan minder worden, als mijn kerkelijk seismograafje goed registreert”. Hetzelfde valt op te maken uit een interview van ds P. Beekhuis, een vertegenwoordiger van „Bewaar het Pand” (opgenomen door Scheps, Kerknieuws 17 april 1981). Hij zegt dat de standpunten van de verschillende stromingen door de gehouden ambtsdragersconferenties niet dichter bij elkaar gekomen zijn. Hij noemt als illustratie de gesloten kansels en zegt er onder meer van dat de kansels niet alleen gesloten worden door één bepaalde groep, maar door alle. Hij strijdt dan verder tegen een „optimistische verbondsbeschouwing” en klaagt er over dat men tegenwoordig niet meer uitgaat van de „doodsstaat van de mensen”.

Op deze problematiek hoop ik in een volgend artikel terug te komen. Duidelijk is dat met het bovengegevene de verschillen in de CGK geraakt zijn. Het is ook duidelijk dat wij — ingeval van een federatievorming — met deze vragen van nabij te maken krijgen.

De kerkordelijke problemen binnen de NGK

Het is duidelijk dat de NGK in de besprekingen van de afgelopen jaren een zekere terughouding hebben betracht. Evenals trouwens de CGK. Beide kerken hebben elkaar nooit ultimata gesteld. Wat ons betreft was het eerste motief voor deze terughouding gelegen in bovengeschetste CG problematiek. De CGK waren niet klaar voor een antwoord op en eventueel „aanzoek” van onze kant.

Het tweede motief was gelegen in de eigen vragen en spanningen. Wilden alle kerken wel een toenadering tot de CGK? En dan waren er de onopgeloste vragen op kerkordelijk gebied.

Reeds direct na de uitstoting van 1968 was duidelijk dat enkele kerken een congregationalistische koers wilden varen. Onder congregationalisme versta ik, ruw geformuleerd, een samengaan van kerken door het maken van slechts de meest noodzakelijke administratieve afspraken. Ze pleitten ervoor dat de kerken zich zouden bevrijden van „elk reglementair wetticisme en van de wurggreep van het clericalisme” (ds M. v. d. Berg, De Gekerkerde Kerk, blz. 98) en dat ze zouden terugkeren tot een aantal schriftuurlijke grondregels. Anderen, verreweg de meeste kerken, meenden te moeten blijven bij de principes van kerkvergadering zoals neergelegd in de DKO. De kern daarvan ligt in de bindende afspraken die dienen voor de zuivere bewaring van Gods Woord (de regeling van de examina's; onderschrijving van de belijdenis, bepalingen over censuur e.d.). Alle andere bepalingen zijn daar tegen aan gegroeid en hangen er mee samen. Bij deze afspraken aanvaardden de kerken ootmoedig elkaars wijsheid en hulp.

Direct na de uitstoting van 1968 ontwikkelde zich over deze materie een levende discussie. Eerst op een drietal conferenties gehouden te Oegstgeest, Utrecht en Baarn. Op voorstel van de kerk van Eindhoven kwam men voor een gesprek van een hele dag bijeen op de Ernst Sillimhoeve te Lage Vuursche. Dat was in 1970 en daar stond het in 1969 verschenen boekje van ds Van den Berg centraal. Op voorstel van Eindhoven verzocht de vergadering de kerk van Zwolle een nieuwe conferentie bijeen te roepen. Zwolle convoceerde de kerken inderdaad (1970), maar dan niet meer voor een conferentie, maar voor een vergadering met besluitbevoegdheid. Deze kerk bleef zich, zoals veel andere, gebonden achten aan de DKO. Hoewel het voor een goed waarnemer duidelijk was, dat de wens van de meeste kerken in dezelfde richting ging, werd geen beslissing geforceerd. Het gesprek bleef de hele dag open. Dat was ook het geval op een voortgezette vergadering in 1971 te Zwolle. Die vergadering besloot echter wel „met grote meerderheid” (notulen) een commissie te benoemen om een vernieuwde kerkorde op te stellen. Sinds dat ogenblik kon onze commissie van samenspreking de CG deputaten vragen om geduld en vertrouwen. De gesprekken werden voortgezet op het convent van Apeldoorn en op de drie zittingen van de LV te Utrecht (1974/75). De kerken die zich gebonden bleven achten aan de DKO bleven de weg gaan van geduld en gesprek omdat ze hun zusterkerken voor geen goud kwijt wilden. Ze herkenden hen veel te goed als ware kerken van onze Here Jezus Christus (vgl. art. 29 NGB). Dit niet willen loslaten van elkaar om verschillende in de kerkorde meer intussen toch verder gaan op de weg van de kerkorde werd op evenwichtig wijze vastgelegd in de zgn. Praeambule, vastgesteld op de vergadering te Utrecht, die bedoeld was als opschrift boven de kerkorde. Het is niet overdreven te zeggen dat deze Praeambule de zo begeerde rust heeft gebracht.

Dat wil niet zeggen dat daarmee de discussies waren gedoofd. Integendeel. Bij de bespreking van de redactie van de herziene kerkorde vlamden de oude gesprekken telkens weer op. Nooit werden ze definitief afgesneden. Maar telkens was er ook een verder gaan op de weg. Het lijkt er op, dat

die, via Kampen en Wezep nu te Breukelen zijn einddoel nadert. De LV van Breukelen besloot immers in zijn laatste zitting de resterende 32 artikelen „en bloc” over te nemen, zodat nu een sobere kerkorde voor ons ligt van 40 artikelen. Daarmee is een struikelblok op de weg van de federatievorming weggenomen.

De CG Synode van Apeldoorn 1966 opende immers de mogelijkheid van kanselruil en intercommunie op voorwaarde van „eenheid in erkenning en beleving van het Woord Gods en de belijdenis der kerken, alsook van de regels die op grond daarvan voor het kerkelijke leven gelden”.

Als wordt gevraagd naar het verschil tussen onze oude KO en de nieuwe, dan noem ik enkele punten:

1. vereenvoudiging van de zeggings.
2. vereenvoudiging vanwege ons kleine getal (b.v. geen P.S.).
3. de overtuiging dat de erkenning van de eigen geaardheid van de plaatselijke kerk het nodig maakt minder af te spreken b.v. t.a.v. de liturgie

Intussen geeft ons nieuwe art. 40 (deze KO moet veranderd worden als eenheid met andere Geref. kerken dat nodig maakt) voldoende opening naar de toekomst om verder te werken met de CGK.

Als gevraagd wordt welke argumenten in de loop der jaren werden aangevoerd voor handhaving van de DKO, dan noem ik de volgende:

1. de kerken staan in de vrijheid om hun kerkelijk leven in te richten overeenkomstig de eisen van hun eigen tijd. Ze dienen dat te doen naar uitwijzen van de directieven (niet: de bindende voorschriften) van het Nieuwe Testament.
2. Het „recht” in de kerk is nooit wereld-juridisch van aard. Het is altijd gevuld met de gerechtigheid, trouw en liefde van Christus (1 Kor. 13). Het mag dan ook nooit werelds-juridisch worden bediend, maar alleen in christelijke nederigheid en lankmoedigheid.
3. De kerkorde en de kerkelijke beslissingen van de voorgelachten bevatten een schat aan wijsheid, die de kerk niet dan tot haar schade kan laten liggen.
4. Het is niet „dienstig om eendrachtigheid en eenheid te voeden en te bewaren” (art. 32 NGB) om Gereformeerde kerken weg te trekken uit hun eigen geschiedenis.

J. G. Knol / Utrecht

Maatschappijkritiek en bijbels perspectief

(1)

Er wordt in onze tijd veel kritiek op de westerse volkshuishouding geleverd. Vele mensen, ook vele gelovigen, staan kritisch tegen een door het westen overheerste wereldorde. In deze wereldorde is er veel ongerechtigheid en ongelijkheid. De ontwikkelings- en overlevingskansen zijn ongelijk verdeeld. En hoewel de maatschappijkritiek zich niet in eerste instantie richt op zieken en gehandicapten in de samenleving, wordt zij wel vervuld van huiver voor een wereldorde waarin grote delen van de mensheid gedoemd zijn om onwaardig hun ellendig bestaan nog enkele jaren te rekken.

De gelovige heeft het, als hij kennis neemt van de ongerechtigheden in het maatschappelijk voortbrengingsproces, erg moeilijk. Heeft hij wel een perspectief dat aanslaat? Of kan hij niet beter in samenhang met marxisten en humanisten, alleen maar trachten iets aan de armoede te doen?

Ik denk echter dat de gelovigen, moeten blijven volhouden dat uiteindelijk een bijbels perspectief slechts zin kan geven aan de kritiek op de verwrongenheden van de samenleving.

In het onderstaande wil ik enkele opmerkingen maken over dit perspectief. Het is het perspectief van het wandelen van de mens zowel met zijn Heer als met zijn naaste in de hof.

Maar eerst nog een opmerking over wat eigenlijk bijbels maatschappijkritiek moet zijn. In de loop van het betoog komen dan zowel de marxistische als de evangeliserende maatschappijkritiek ter sprake.

Kern van maatschappijkritiek

Hoewel de maatschappijkritiek uiteindelijk wel de mens op het oog heeft, hebben we hier toch vooral te maken met visies op ontwikkelingen van en in de samenleving. Men constateert dat

er een ongelijke verdeling is van de welvaart en men vraagt zich af welke factoren er toe hebben geleid dat er zulke grote inkomens- en welvaartverschillen zijn. Daarbij gaat het dan niet zozeer om de vraag of de mentaliteiten van de mensen deze ontwikkelingen hebben bepaald, maar meer om de vraag in hoeverre machtsverhoudingen hebben geleid tot schreeuwende ongerechtigheden.

Ik denk dat vanuit bijbels perspectief dieper kan worden gegraven. Wil de maatschappijkritiek werkelijk kritisch staan ten opzichte van de samenleving dan moet er stelling worden genomen tegen de systematische ontmenselijking van de moderne tijd.

De maatschappijkritiek moet uiteindelijk uitmonden in een oordeel over een maatschappelijke orde waarin steeds meer menselijke waarden en waardigheden in de knel komen.

De mens die gedoemd is beneden het bestaansminimum te leven verliest zijn waardigheid. Maar ook de mens die slechts werkt om te consumeren, beantwoordt niet aan de normen die God stelt aan Zijn kinderen om te wandelen in de hof.

In de maatschappijkritiek zal tegelijkertijd een perspectief moeten worden geboden van een samenleving waarin menselijke waarde en waardigheid tot gelding komen.

Deze norm van menselijke waarde en waardigheid krijgt vanuit het evangelie een duidelijke invulling. En vanuit deze invulling zal het oordeel moeten gaan over zowel de samenleving als over de diverse kritieken op deze samenleving.

Wandelen in de hof

Er staan in de bijbel wel aanwijzingen over de toekomst die ons uiteindelijk is beloofd. Geen zwaarden, maar ploegen, geen honger, maar overvloed. De wereld wordt de gouden stad.

Maar er is geen blauwdruk zodat wij nu al precies zullen weten hoe het op de nieuwe aarde zal gaan. Wij kennen ten dele.

In al deze aanwijzingen is er een terugwijzen naar het begin. De eerste mens wandelt met zijn God door de hof en hij bespreekt met zijn Heer de problemen van de wereld.

De Heer past zich in Zijn creativiteit aan bij de menselijke natuur. Want pas in de benoeming van de dieren door Adam komt de door God geschapen aard van de dieren naar voren. In het begin bespreekt de mens zijn cultuurtaak met God, al wandelende door de hof. En deze God schaamt zich niet voor de mens. De mens, dat vreemde wezen, dat geen god is maar toch op zijn Heer lijkt.

God en mens ontmoeten elkaar a.h.w. dagelijks en zij schamen zich niet voor elkaar.

De mens is geschapen om te genieten van het werk van zijn handen. Want hij heeft zijn God hierin erkend.

De zondeval brengt de schaamte met zich mede. De mens gaat zich zowel voor zijn Heer als voor zijn naaste schamen. En de Heer kan niet anders doen dan de mens laten gaan.

Aan het genieten is een einde gekomen. Het lot van de mens wordt hard nadat de Engel de mens uit de hof heeft verdreven.

Hier hebben we te maken met een wezenlijk onderdeel van christelijke maatschappijkritiek. De wereld is geworden tot een wereld waarin God en mens zich voor elkaar schamen. De mens wil niet meer wandelen in de hof.

Maar God wil de schaamte opheffen in de zending van Zijn Zoon. En daarom zal ook de maatschappijkritiek niet om de wederkomende Zoon des mensen heen kunnen.

Vier relaties

Ik zou bij dit alles vier relaties willen onderscheiden. Er is een betrekking van de mens en God; er is de verhouding tot zijn medemens; er is een relatie van de mens met de door God gegeven natuur en er is tenslotte ook nog een verhouding van de mens tot zich zelf.

Al deze vier relaties hebben hun eigen betekenis en zij grijpen op elkaar in.

Deze vier relaties komen tot ontplooiing in de mens die met zijn God wandelt en met Hem bespreekt hoe hij moet handelen t.o.v. de naaste en de natuur. In deze mens heeft God een welgevallen en wil Hij weer met hem wandelen. Nog niet in de hof maar wel in een gebroken wereld die perspectief heeft. Dan bewaart de mens de aarde met het oog op de nieuwe aarde.

Maar tegen de achtergrond van deze relaties komt ook de demonie van de moderne maatschappij met overweldigende kracht op ons af. Toen God uit het blikveld verdween doordat de mens zich verborg, nam Satan de macht over. En ook Satan past zich aan. Zelfs wordt het zo dat het mensenwerk steeds meer demonisch wordt.

En dat is dan ook het andere element in de christelijke maatschappijkritiek. Het is de ontdekking van het demonische in de moderne samenleving. En in deze ontdekking gaat het om de huiveringwekkende vraag welke kans God nog heeft dat Hij een welgevallen krijgt aan de mens. Daar ligt onze verantwoordelijkheid.

Tegen deze achtergrond volgende week enkele opmerkingen over verschillende vormen van maatschappijkritiek.

Ten geleide

Enige tijd geleden hield Alfred van Wijk, afgestudeerd aan zowel de Ref. Bijbelschool te Zeist alsook aan de G.S.A. te Ede, een lezing over werkeloosheid. Omdat dit een voortreffelijk verhaal was, heb ik hem gesuggereerd dit op papier te zetten, voor de lezers van „Opbouw”. Alfred kent uit eigen ervaring de bitterheid van het niet-hebben-van-werk. Dat zijn verhaal ons als christelijke gemeente leren mag in deze problematiek goed inzicht te krijgen. En vooral mag het ons leren goed om te gaan met hen die (nog) geen werk gevonden hebben.

P. J. van Kampen

A. V. van Wijk / Houten

Zonder werk

(1)

● De titel van dit artikel suggereert misschien dat het hieronder alleen gaat over werkzoekenden op de arbeidsmarkt, maar het lijkt me reëler het uit te breiden tot al die mensen die kunnen lijden vanwege een gebrek aan bezigheden, omdat veel verschijnselen binnen deze brede categorie ten diepste hetzelfde zijn. Dan valt er globaal aan vier categorieën te denken:

1. Gepensioneerden

Meestal is dat boven de 65, maar steeds vaker komt het voor, dat mensen vanaf hun zestigste al (onvrijwillig) gepensioneerd raken.

2. Arbeidsongeschikt-verklaarden

Zgn. „WAO-ers”; waarbij de vraag gesteld kan worden wie of wat nu eigenlijk „ongeschikt” is; de arbeid(st)er of de arbeid.

3. Werkzoekenden op de arbeidsmarkt

In februari 1982 is hun officiële aantal gestegen tot zo'n vijfhonderdduizend, waarvan iets minder dan de helft jonger is dan 25 jaar. Als belangrijkste oorzaak geldt, zoals we weten, de economische teruggang en de versnelde automatisering. Ook spelen een rol, het grotere aanbod van jongeren en vrouwen op de arbeidsmarkt en de toeloop van ex-rijksgenoten tot eind '81. (Sommigen denken hierbij ook aan de vele immigranten (500.000) uit de zgn. „weravingslanden” rond de Middellandse Zee. Tachtig procent van hen zijn eind zestiger jaren op verzoek van onze bevolking door de overheid via de consulaten daar „geworven”. Zij schijnen voor menigeen een concurrent op de arbeidsmarkt, maar gebleken is, dat de meeste vacatures die zij vervullen door Nederlanders niet te bezetten zijn.)

4. Vrouwen uit volgroeide gezinnen

Het is een modern euvel, dat veel vrouwen van boven de veertig op het moment dat hun kinderen het huis verlaten a.h.w. in een „zwart gat” terecht komen; een situatie waarin men — mede vanwege de mechanisatie van het huishouden — weinig of niets zinvol meer te doen heeft en te vervreemd is van de arbeidsmarkt om daar nog

een taak te kunnen vinden. Vooral in de hoogbouw en in de zgn. „slaapsteden” wordt het alcoholisme onder vrouwen hieraan verweten.

● Binnen alle bovengenoemde categorieën komt het voor, dat mensen kunnen lijden vanwege het gebrek aan (zinvolle) bezigheden. Hieronder wil ik eerst wat mogelijke negatieve reacties beschrijven.

In een tweede artikel kan ik dan wat gevolgen beschrijven van deze stress-achtige situaties en het één en ander over pastoraat en diaconaat en kerkelijk werk i.v.m. bovengenoemde probleemvelden.

Als kapstok voor de nu volgende beschrijvingen ga ik uit van de situatie van de werkzoekende op de arbeidsmarkt, maar zoals gezegd, het zal zeker gelden voor veel meer mensen, al kunnen er per categorie specifieke problemen bij komen.

A) *De financiële situatie* is drastisch veranderd. Iemand met een inkomen van b.v. 2000 gulden netto per maand ontvangt plotseling via de W.W.-verzekering ten hoogste zes maanden lang 20% minder, oftewel f 1600,—. Daarna komt men in de W.W.V. en ontvangt nu opnieuw 5% minder = f 1500,—. Dit kan voor het persoonlijk of gezinsleven grote gevolgen hebben; het betalen van de huur, de studie of de studie van de kinderen, e.d. komen nu danig in het gedrang, of moeten zelfs beëindigd worden. Allicht dat dit nogal wat spanningen kan oproepen. Bovendien kost werkloos zijn — hoe vreemd het ook klinkt — duidelijk meer geld.

B) *Statusverandering*. Men verandert van (onafhankelijke) „beroepsuitoefenaar” in (afhankelijke) „werkloze”. Deze overgang kan bijzonder indringend zijn voor zowel de persoon zelf als zijn directe omgeving. Zeker als men ook nog in z'n voorgaande werk grote verantwoordelijkheid droeg, is het nu een hele toer geworden om emotioneel in evenwicht te blijven, want de manier waarop anderen hem zien en hij zichzelf ziet is nogal negatief: „overbodig”, „uitgerangeerd”, „afhankelijk”, „profiteur”, enz.

Het publiek denkt vaak (hardop): „je leeft nu van de zak van anderen en je hebt daardoor geen recht van spreken meer” en verliest daarbij op z'n minst een paar feiten uit het oog: Ten eerste is men geheel onvrijwillig werkloos (hetgeen streng wordt onderzocht) en ten tweede ontvangt men geld — niet van de overheid, maar uit de eigen collectieve verzekering waarvoor men altijd betaald heeft en nog steeds betaalt. Ten derde heeft men ook zelf belasting betaald voor een eventuele uitkering krachtens de Wet Werkeloosheids Voorziening, welke betaling ook nu nog doorgaat. Bovendien zijn het vooral de machines, computers, e.d. en de natuurlijke hulpbronnen als aardgas en aardolie die o.a. de collectieve sector financieren. Het zijn juist vaak de machines geweest die vanuit een betere concurrentiepositie de betaald werkenden hebben verdrongen.

Maar men zal in het algemeen z'n (voor-)oordeel niet graag opgeven, want werkzoekenden blijken een categorie mensen welke zich er goed voor leent om zich tegenaf te zetten en kunstmatig het eigen waardegevoel op te krikken. Deze neiging tot afzetten komt trouwens nog sterker voor bij werkzoekenden zelf ten opzichte van elkaar; men kan namelijk zeer hard over elkaar oordelen, zo blijkt uit een onderzoek van C.R.M. Bovendien heeft zich een nieuwe „sociale underdog” aangediend waar ook werkzoekenden dankbaar gebruik van blijken te maken; de buitenlandse werknemers.

Toch is het mijn ervaring dat het „werkloos zijn” wat minder taboe is dan zo'n tien jaar terug en dat komt m.i. vanwege het grote aantal werkzoekenden heden ten dage. Ieder wordt er

persoonlijk, of in het gezin of in de familie wel eens mee geconfronteerd en ook de publieke oorzaak, de economische teruggang, is tot de meesten van ons doorgedrongen, al blijkt men vaak voor de buurman een minder fraaie verklaring te moeten aangeven. Het klimaat is in z'n geheel toch iets milder aan het worden en dat lijkt me een geluk bij een ongeluk.

Maar hoe verstandelijk een werkzoekende zijn/haar situatie ook mag denken te overzien, emotioneel raakt men soms geheel onverwacht uit balans. Als m'n kind van zes me vraagt: „papa, ga je niet meer naar je werk?”, slaat m'n keel onherroepelijk dicht en kom ik niet veel verder dan een kreupel, nietszeggend antwoord. Ik heb het dan ook m'n kinderen (nog steeds) niet kunnen vertellen, al was het alleen al uit angst, dat zij zich zouden schamen tegenover andere kinderen. Ook de buurman die welgemeend informeert of je „nog steeds vakantie” hebt komt met mijn mompelend antwoord niet veel verder, terwijl ik toch altijd verstandelijk gemeend had dat ik — zeker als m.w.-er — dit soort stations al lang gepasseerd was en nu blijf je het eerste begin nog niet eens aan te kunnen.

Deze gevoelsmatige statusverandering (alhoewel ten onrechte), kan grote gevolgen hebben. Zo kunnen vooral oudere kinderen die hun gevoel van eigenwaarde aan de status van de vader ontleenden, zich nu bedreigd en zelfs enigszins verraden voelen door de vader. Ook het gezag als ouder kan danig worden ondermijnd.

Tevens kan de relatie met b.v. de huwelijks-partner danig onder druk komen te staan vanwege het veranderde waardegevoel en een verschijnsel als b.v. impotentie kan hiervan een uiting zijn.

Wel is gebleken, dat van oorsprong solide relaties er door deze crises uiteindelijk alleen maar hechter van gaan worden en omgekeerd zwakke relaties helaas vaak slechter.

Ik kan me zo voorstellen dat ook binnen een kerkelijke gemeente deze problemen kunnen doorwerken. Bijvoorbeeld een ouderling die werkloos wordt en vanwege boven beschreven gevoelens danig in zijn ambtsuitoefening wordt gehinderd. Als „werkloze” gaat hij nu op bezoek bij een gemeentelid die b.v. „werkgever” is. Hier liggen soms zeer hoge drempels.

C) *Isolatie*. Veel werkenden hebben vrienden uit hun werkkring. Door niet meer te werken verliest men ook zijn vrienden uit het oog; ja, wil men ze soms zelfs bewust niet meer zien om eigen situatie. Alle vriendelijk bedoelde vragen of je al werk hebt zijn en blijven voor de onder-vraagde pijnlijke momenten. De isolatie kan betekenen dat men meer en meer binnen blijft en zichzelf ook van het huiselijk gebeuren gaat afsluiten; weinig of geen boodschappen meer doet, de kinderen niet meer ophaalt van school (waar je als b.v. enige man wel erg opvalt...) en verjaardagen maar helemaal negeert en de eigen verjaardag buitenshuis viert.

In het kerkelijk leven kan het voorkomen dat men ineens niet meer op een geregelde bijeenkomst als b.v. een bijbelstudie komt en na de zondagse diensten opvallend snel vertrokken is. Wat dat betreft kan een grote kerkelijke gemeente of een grote stad vanwege haar anonimiteit wel eens bevrijdend werken, omdat men als individu gewoon veel minder opvalt en men „ongestoord” zijn/haar eigen gang kan gaan.

Ook hier geldt weer, dat veel van de reacties ook door de persoon zelf als een verrassing worden ervaren. Verstandelijk dacht hij het op een rijtje te hebben, maar op het moment dat hij z'n jasje aandoet om naar een bijbelstudiegroep te gaan overvalt het hem en komt hij zichzelf geheel onverwacht tegen. Om een per-

soonlijk voorbeeld te noemen; zeer vastberaden en overtuigd van alle argumenten die ik bijeengeraapt had ben ik eens op een maandagmorgen aan het tuinieren geslagen. Plotseling ontdek je dat je volstrekt de enige bent in de buurt die op maandagmorgen om tien uur met een schroef in de hand in z'n tuin staat. Met de schrik om het hart kun je dan in een mum van tijd weer binnen staan. Als je een dergelijke poging 's middags herhaalt overkwam 't me, dat toen tegen vijf uur de burens thuiskwamen en je hun autodeuren hoorde dichtslaan je „plotseling” naar het toilet moest. Allemaal van die stomme en „achterhaalde” reacties; maar je doet het. Hiermee te leren leven is een eerste taak.

Voor jongeren is dit isolement des te schandelijker, omdat zij meestal werk (en huisvesting) moeten zien te vinden via persoonlijke contacten en juist deze nemen af.

D) De *regelmaat* van het dagelijks terugkerende werk is *weggefallen*. Dit zgn. „dagritme” hebben we juist allemaal zo nodig omdat het verlichtend en activerend werkt. Maar omdat je nu veel minder doet overdag ben je 's avonds ook minder moe en slaap je later in en staat dus ook later op. Bovendien loop je elkaar zo 's morgens minder „in de weg”.

Maar wat het belangrijkste is; je wordt helemaal door niemand „verwacht”. Het maakt namelijk voor niemand iets uit of jij nu om acht

uur of om twaalf uur opstaat en dat is al reden genoeg om langzaam te starten. Alles wat je die dag gaat doen, doe je voor jezelf en niemand anders. Wat dat betreft kan het voor een alleenwonende wel eens heel wat moeilijker zijn op dit punt om werkzoekend te zijn.

Bovendien valt de contrastervaring tussen werk en vrije tijd weg. Ik durf wel te beweren dat een werkzoekende niet beschikt over zgn. „vrije tijd”. Het verbaast zowel hemzelf als zijn omgeving, dat hij vaak maar weinig tot zeer weinig gedaan krijgt op een dag en dat komt omdat de tijd drukkend en vermoeiend op hem inwerkt. Je moet de tijd zien door te komen. Tijd is vijand geworden en wordt met allerlei onbenullige middeltjes „gedood”. Als iemand hard moet werken kan hij verlangen naar de tijd era: de „vrije tijd” waarin hij zelf kan doen wat hij wil. Voor de werkzoekende gaat dit in het geheel niet meer op; de tijd is niet „vrij”, ze is alleen maar „open” en vraagt om „gevuld” of zelfs „gedood” te worden.

Bovendien is vrije tijd voor betaald werkenden vaak al een probleem, hetgeen een ziekteverschijnsel is in onze cultuur, laat staan voor werkzoekenden. Het moet zelfs geleerd worden, maar ook dit wordt in ons onderwijs niet opgepikt.

E) Als iemand in zijn werk tot een zekere *zelfontplooiing* kon komen, is ook dat in eerste instantie weggefallen. Alles moet nu op eigen

initiatief voor alleen de persoon zelf opgebouwd worden.

Een hobby als dagelijkse bezigheid blijkt binnen een maand geen hobby meer te zijn.

F) Vooral een jonge werkzoekende — maar ook anderen — kunnen dringend behoefte hebben aan *informatie*. Bijvoorbeeld omtrent het vinden van betaald of vrijwilligerswerk, de uitkering, rechten en plichten, enz.

G) Ook kan er dringend behoefte zijn aan het op pijl houden van de *vakkennis* want tijdens het werken werd de kennis herhaaldelijk gebruikt en uitgebreid en kwam er telkens nieuwe ervaring bij. Des te groter zal nu de behoefte zijn om de kennis die men (nog) heeft vast te houden.

H) *Er blijft een reële behoefte aan meeleven*. Het probleem is echter dat men niet graag d.m.v. dat meeleven elke keer nadrukkelijk herinnerd wil worden aan de eigen situatie. Met andere woorden: het gaat om meeleven met de „persoon”, niet met de „werkloze”. Hierop kom ik later m.b.t. pastoraat nog terug.

• Alles overziend zou je kunnen zeggen, dat bovengenoemde reacties en behoeften tezamen een zekere *stresssituatie* vormen.

De volgende keer kunnen we bezien waar dat weer toe kan leiden.

LITURGISCHE WERKGROEP EINDHOVEN

Het Liedboek

Lied 124 „Dit Lied is geheel ontleend aan motieven uit het boek Jesaja speciaal uit de hoofdstukken 9 en 60, en heeft de eenvoud van een echt volkslied. Sinds het in de bundel van Van Woensel-Kooy (Oude en nieuwe zangen) werd opgenomen, verwierf het zich snel een grote populariteit”. De 3e regel van strofe 3 die dáár luidde: „naar 't scheen van God verlaten” is gewijzigd in: „van God en mens verlaten” (Comp. p. 350).

De melodie is van een der beste kerklied-componisten: Melchior Vulpus (1570-1615). De 3e regel wijkt af van het patroon dat men vóór het verschijnen van het Liedboek zong, overigens een versie welke Bach ook al gebruikte.” (Comp.)

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 125 Het Lied is opgebouwd rond een 5-tal „Messiasititels”, zoals deze ontleend zijn aan Jes. 7 : 14 (Immanuël), Jes. 11 : 1-10 (wortel Isai), Mal. 4 : 1-3 (Oriënt, opgaande zon), Jes. 22 : 20-22 (sleutel Davids) en Deut. 10 : 17-21 (Adonai, gebieder). Een onbekende dichter uit de 12e eeuw heeft naar aanleiding van een nog oudere Latijnse versie deze bouwstenen aangedragen en de refreinregels zijn ook van hem afkomstig (Comp. p. 351).

De melodie schijnt van Franse herkomst te zijn en de notering in het Liedboek is pas voor het eerst uitgegeven in 1854. Ze klinkt oud en ligt gemakkelijk in het gehoor. (Comp.)

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 126 „Onder adventsliederen is dit een van de zeer weinige boetelieder. De komst van de langverwachte Heiland der wereld wordt hier wel zeer persoonlijk ingewacht: het gaat geheel en al om de enkele mens en zijn ontvankelijke of nog niet tot ontvankelijkheid geneigde hart. Overigens ontbreekt niet geheel een universeler perspectief — dat van Jesaja 40 — waarvan in strofe 2 enkele verzen berijmt zijn, en wel dezelfde die een zo belangrijke rol speelden in de boeteprediking van Johannes de Doper. De beelden uit Jes. 40 associëren zich in de daarop volgende strofe met elementen uit de gelijkenis van de wijze en dwaze maagden”. (Comp. p. 353).

De melodie, die ook voor Lied 107 is gebruikt, stamt uit het midden van

de 16e eeuw en was, zoals uit tal van liefdes- en geuzenliederen blijkt, zeer bekend en geliefd.

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 127 „Dit Lied is een loflied voor de adventstijd en een oproep aan de gemeente om de komende Koning te begroeten. Als zodanig wordt ook hier, zoals in zovele adventsliederen gezinspeeld op de geschiedenis van de intocht in Jeruzalem. In strofe 4 wordt aangeknoopt bij de pericoop over de vogels en de bloemen uit Matth. 6. Behalve aan de eerste advent en de Palmzondag wordt vooral gedacht aan de z.g. tweede advent, de parousia, de wederkomst des Heren”. (Comp. p. 357).

De melodie die reeds voor ze in druk verscheen veelvuldig werd gezongen, is op nogal verschillende manieren opgetekend. Het Liedboek geeft de zangwijze in een ritmisch gemakkelijke — maar ook weinig boeiende — vorm”, aldus de waardering van de musicus Willem Vogel (Comp. p. 358).

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 128 Dit Lied ademt vrij sterk de rooms-katholieke instelling van de in 1591 geboren dichter. Heel duidelijk is dit merkbaar in „de gewaagde voorstelling van de uit de hemel als bevruchtende regen neerdalende en uit de aarde als bloem ontspringende Heiland als een interessante toespeeling op de twee-naturenleer. Daarbij valt ten aanzien van dit, van origine katholieke lied tevens te bedenken dat de relatie tussen de jonkvrouwelijke moeder aarde, die door de hemel wordt bevrucht, en de maagd Maria — een in de middeleeuwen en latere vroomheid voor de hand liggende associatie was”. (Comp. p. 359).

De mooie melodie heeft een indringend en meeslepend karakter, wat niet in de laatste plaats voortkomt uit de ritmiek.

Tekst: 1; melodie: 3.

Lied 129 De tekst van dit Lied is niet bepaald doorzichtig te noemen, zodat de overweging ervan allerlei vragen oproept en weinig houvast biedt ten aanzien van de betekenis van de details. Daarmee is de waardering dat het Lied als kerklied onbruikbaar is, voldoende gegeven. De melodie is niet moeilijk, het tempo moet niet te hoog worden gekozen.

Tekst: 1; melodie: 3.

Lied 130 Het werk van de oorspronkelijke dichter van dit Lied wordt door de vertaler als volgt gekarakteriseerd: „zeer bijbels van gehalte, het vrome gevoel krijgt daarin weinig kans. Opmerkelijk is ook dat zij op sterke wijze aan het Oude Testament georiënteerd is.” Aan deze typering beantwoordt dit Lied. „Het is wezenlijk een lied voor mensen in nood, die uitzien naar God.” (Comp. p. 363).

De melodie is prachtig. „De oplettende kerkzanger zal met het ritme, dat sterke verwantschap vertoont met dat der psalmen, geen moeite hebben.” Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 131 Taal en stijl van dit Lied vallen o.i. geheel buiten de profile-ring van een aanvaardbaar kerklied. Een illustratie hiervan biedt stellig strofe 5. Naast enkele onbegrijpelijke uitdrukkingen („aller-eelste vat”, strofe 2; „hoe mocht me u blijder boodschap brengen” (strofe 3) zijn o.m. ook aanduidingen als: Prince groot — arme doekskes — ’s hemels geesten — bloot ende naakt — in ’t midden van de beesten — o Jesu zoet (strofe 4, 5 en 6) daaraan debet.

„De melodie was in de gehele 17e eeuw en ook daarna nog geweldig geliefd, in talloze liedboekjes vinden we haar genoteerd”.

Tekst: 1; melodie: 3.

Lied 132 De inhoud van dit Lied is sterk betrokken op Maria, die de hele middeleeuwen door in de geestelijke poëzie als roos wordt aangesproken. „Uiteraard was het voor ons de vraag wat wij precies met dit Maria-lied aanmoesten. Het is echter in verschillende gekuiste vormen zozeer geliefd geworden, dat het niet aanging het weg te laten”, aldus de dichter, die een eigen versie heeft gemaakt. Naar onze mening evenwel is het toch teveel een Maria-lied gebleven om acceptabel te zijn.

De over de gehele wereld bekende kerstmelodie is erg mooi en daarmee een betere tekst waardig.

Tekst: 1; melodie: 3.

Van verschillende zijden hebb enons vragen bereikt omtrent de mogelijkheid van het afzonderlijk uitgeven van de beoordeling van de Liederen, zoals deze in Opbouw worden gepubliceerd.

In verband daarmee is het wenselijk na te gaan hoe groot de belangstelling daarvoor is, teneinde o.m. de kosten hiervan te kunnen bepalen.

Bent U hierin geïnteresseerd, wilt U dit dan uiterlijk eind juni ons doen weten?

Liturgische Werkgroep Eindhoven,
p/a H. J. Houtman,
Brunelleschiweg 2 - 5624 CJ Eindhoven

A. t.a.v. de tekst der liederen:

- het cijfer 1 bij niet voluit Schriftuurlijke tekst, b.v. vanwege het humanistisch karakter of door een sterk piëtistische inslag;
- het cijfer 2 bij een weliswaar Schriftuurlijke, maar niet direct begrijpelijke, en aanspreekbare tekst;
- het cijfer 3 als de tekst volkomen Schriftuurlijk en zonder meer verstaanbaar is.

B. t.a.v. de melodie der liederen:

- het cijfer 1 voor een niet-aanvaardbare melodie;
- het cijfer 2 voor een onbekende melodie die na enige oefening, eventueel met behulp van een koor, door de gemeente wel te zingen is en voorts ook voor een melodie die niet bepaald tot „de beste” behoort;
- het cijfer 3 voor „een goede” melodie, geschikt voor de gemeentezang.

kerknieuws

Maastricht — De diensten van de Ned. Geref. Kerken worden voorlopig (wellicht tot het einde van '82) niet gehouden in de Waalse Kerk (wegens restauratiewerkzaamheden) maar in de Lutherse Kerk, gelegen aan de Hondstraat te Maastricht. Men bereikt dit kerkgebouw door vanaf de Waalse Kerk 150 m in de richting van het centrum te wandelen; men ziet het pas als men ervóór staat. Men kan het beste de auto parkeren alsof men de Waalse Kerk bezoekt. De diensten beginnen om 9 uur v.m. en 5 uur n.m. Waarschijnlijk zal het mogelijk zijn een achterzaal van de Waalse Kerk te blijven gebruiken als crèche.

Neede — Het adres van de scriba van de Ned. Geref. Kerk te Neede is gewijzigd in: G. Huygen, Kemperdijk 21, 7161 XD Neede, tel. 05450-4339.

Sliedrecht - afscheid ds Algra — „Weet gij niet dat gij Gods tempel

zijt en dat de Geest Gods in U woont?” (1 Kor. 3:16). Dit was de tekst voor de afscheidspraak die ds Algra op 1e Pinksterdag (zondag 30 mei) hield, na ruim 11 jaar als Dienaar des Woords aan de gemeente van Sliedrecht verbonden te zijn geweest.

Omdat Gods Woord eeuwig en actueel is, is dit woord van de tekst ook tot de christelijke gemeente van Sliedrecht gericht. Niet maar tot enkelen, die God waarlijk hebben leren kennen of aan wie wat geschied is, maar de *hele* gemeente wordt aangesproken als tempel van God en als mensen op wie de Geest van God rust. Meer dan één zal wel zeggen: daar zie je niet veel van, want er mag dan toch wel iets zijn van tongentaal en wonderlijke gezinnen; of minder ongerechtigheid, wereldgelijkvormigheid. Moet je de buitenstaanders soms horen! Inderdaad: we zijn geen ideale kerk. Het gaat er niet om hoe hoog we al geklommen zijn op de ladder van de heiliging. 't Gaat om de roeping van God en het gewaad waarmee Christus ons heeft bekleed. De Korintische gemeente werd ook zo hoog neergezet; ondanks de scherpe kritiek van de apostel. In de stad scherpe tegenstellingen:

steenrijke handelaars en arme koe-lies. In de gemeente: slaven amper eten en bij het avondmaal de rijken soms dronken; scheuringen, barsten in het lichaam van de Heer; partij-schappen; ongeoorloofde verhoudingen; procesvoeringen tegen elkaar; ontkenning van de opstanding der doden. Toch Gods tempel en in u woont Gods Geest. Gebaseerd op het feit dat het Evangelie van Jezus Christus aan hen verkondigd is en dat zij het aangenomen hebben. Samen gekomen om Gods Woord te horen, de verkondiging van de verlossing dan is dát feit onze zaligheid en dan zijn we samen, wie we persoonlijk ook mogen zijn, de tempel van God. „Gij zijt nu rein om het Woord dat ik tot u gesproken heb” (Joh. 15:3).

Preekwerk is dus niet onbelangrijk. De bediening van Gods Woord maakt een groep mensen tot Christelijke gemeenschap, waar wat vanuit gaat: woorden en daden. Jezus Christus, hèt fundament. We kunnen planten, begieten, maar God geeft de groei, het leven.

Juist omdat we Gods tempel zijn moeten we er rekening mee houden. Waar de Heilige Geest van God woont, mag de boze geen inwoning krijgen. Iedereen moet zichzelf geven en vaak zichzelf prijsgeven. Van stenen wordt wel eens wat afgekapd om ze in een bouwwerk te doen passen. Dat geldt ook voor ons als levende stenen, wil het een harmonieus geheel worden. Want het gaat om het dienen van elkaar.

Blust de Geest niet uit. Dat kan. Maar dan is de geest, de beweging, eruit. Dan verdienen we de pot: weet gij niet dat de Geest Gods in u woont? Geen stilstand; niet afhankelijk van een dominee. Allen geroepen om voort te bouwen.

Straks is de tempel voltooid. Dan vierten we met elkaar feest en met vele Dajaks, Russen, Amerikanen, Engelsen en Argentijnen, Joden en Syriërs; binnen staat dan de tafel voor de maaltijd van het Lam, dat onze zonden op zich nam en welks bloed ons heeft geheiligd.

Na de Woordverkondiging sprak br. Van 't Hof namens de gemeente hartelijke woorden van dank voor wat ds Algra in de achterliggende periode voor de gemeente is geweest: al maar door de rijkdom van Gods Woord laten zien en de vastheid van Zijn Verbond met Zijn kinderen beklemtonen. „Uw grote kennis van de bijbel, de belijdenis, de kerkgeschiedenis en van allerlei hedendaagse geestelijke stromingen; uw belangstelling voor het nationa-

le en internationale politieke gebeurten culmineerde in een prediking die voor jong en oud zeer actueel was, zonder u te buiten te gaan aan intellectuele of verpolitiekte redevoeringen.” Overigens werd door hem ook stilgestaan bij het vele werk door ds Algra in de burgerlijke gemeente verricht. „Dat zovelen van buiten de kerkelijke gemeente hier vanmiddag zijn, is het bewijs, dat u iets in Sliedrecht betekende.” „Het was een goede tijd, die wij altijd zullen blijven ervaren als een gave, een goede gave, uit Gods hand.”

Rotterdam — Uit de kerkbode van Rotterdam-Overschie citeren we het volgende:

Het hieronder opgenomen en door br J. Hordijk als uitkristallisering van een kerkeraadsgesprek opgestelde memorandum heeft als „praatstuk” gediend op de laatste gehouden regio vergadering. Het volgt hier ter kennisname.

Hoe te reageren op verzoeken van

- a. broeders en zusters, die, lid van onze gemeente en wonend „in ons gebied”, lid wensen te worden van een andere gemeente;
- b. broeders en zusters, die lid zijn van een andere gemeente, maar lid wensen te worden van onze gemeente;
- c. broeders en zusters, die, na verhuizing en daardoor wonend in het gebied van een andere gemeente, lid wensen te blijven van onze gemeente.

Meerdere gemeenten hebben met deze problematiek te maken. Zeer summier volgt hieronder een overzicht van oorzaken (1) en consequenties (2).

1. **Oorzaken** a) men voelt zich in de gemeente waarvan men lid wil worden, c.q. wil blijven, beter thuis;
- b) persoonlijke omstandigheden;
- c) pastorale redenen.
2. **Consequenties**. Nadelen i.v.m. de afstand kunnen zijn:
 - a) één maal kerkbezoek;
 - b) bij calamiteiten: verstoken van van de gemeente en de ambtelijke bearbeiding;
 - c) vooral voor opgroeiende gezinnen kan het bezoeken van catechisaties, bijbelkringen en jeugdverenigingen moeilijkheden op gaan leveren. Hierdoor kan een isolering ontstaan, waarbij het gevaar van verslapping niet denkbeeldig is;
 - d) de ambtelijke bearbeiding

Zoekt U een levenspartner?

Bel of schrijf naar het

„Christelijk Huwelijksbureau”

MOLENBELTERWEG 28 — 7451 JB HOLTEN

TEL. 05483 - 3277 - b.g.g. 05498 - 59160

kan i.v.m. de afstand moeilijkheden opleveren.

Een allen bevredigende oplossing van deze problematiek zal waarschijnlijk moeilijk gevonden kunnen worden. Wel is het misschien mogelijk om, uitgaande van bepaalde schriftuurlijke notities, zoals b.v. 1 Cor. 10 : 31-33 en Phil. 2 : 1-11, te komen tot bepaalde overwegingen, die de kerken onderling als richtlijnen voor hun handelen in dezen kunnen hanteren.

Voorstellen

A) De desbetreffende kerkeraden dienen het gemeentelid, dat een dergelijk verzoek doet, te vragen of hij/zij eigen wensen en belangen heeft gewogen tegenover het belang van allen, in casu de gemeente die

men verlaten wil, c.q. bij welke men zich niet te voegen wenst. Strikt genomen dienen persoonlijke wensen onderworpen te zijn aan het belang van de gemeente.

Ook de konsekwenties, zoals genoemd onder 2 dienen nadrukkelijk onder de aandacht te worden gebracht.

Een desbetreffend verzoek kan alleen gehonoreerd worden na overleg tussen de desbetreffende kerkeraden.

B) Het geval kan zich voordoen, dat een kerkeraad vanuit pastorale overwegingen een verzoek zal willen honoreren. B.v. als een gemeentelid, bij weigering van zijn verzoek, zich niet bij een kerk zal aansluiten of voor een kerk verloren dreigt te gaan indien bepaalde banden worden doorsneden.

In zulke gevallen dienen de kerken bereid te zijn „leden aan elkaar over te doen”.

C) Het verdient aanbeveling, dat de kerk, die een gemeentelid op zijn verzoek onderdak verleent, bij de kerk op wiens grondgebied het gemeentelid woont, aandringt op kon-taktoefening met de desbetreffende broeder/zuster, zodat het gevaar van isolering met alle kwalijke gevolgen van dien (zie 2b en 2c) zoveel mogelijk beperkt blijft.

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
T. Hoekstra
Ds. H. de Jong;
Mr. dr. J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds. E. R. Postma;
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over
kerkelijke/christelijke activiteiten
te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36 22,
3704 LP Zeist
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Advertentieprijs:

40 ct per mm.
familieberichten
35 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen
van abonnementen: uitsluitend
bij de administratie.
Abonnementen kunnen
ieder moment ingaan, doch
slechts per 31 december
eindigen. Opzeggen uiterlijk
tot 15 november.

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Dr. Schaepmanlaan 71,
2104 VC Heemstede.
Tel. 023-285825.

Na een ernstige ziekte werd door God
Thuisgehaald op vrijdag 4 juni j.l.

WIM PIERIK

op de leeftijd van 44 jaar.

Ruim 14 jaar was hij voor onze Stichting een trouw en nauwgezet penning-meester.

Mattheüs 25 : 34 t/m 36

„Dan zal de Koning tot hen,
die aan zijn rechterhand zijn,
zeggen: Komt, gij gezegen-
den mijns Vaders, beërf het
Koninkrijk dat u bereid is
van de grondlegging der we-
reld af. Want ik heb honger
geleden en gij hebt Mij te
eten gegeven, Ik heb dorst
geleden en gij hebt Mij te
drinken gegeven, Ik ben een
vreemdeling geweest en gij
hebt Mij gehuisvest, naakt en
gij hebt Mij gekleed.”

Namens het Bestuur van de
Stichting „Redt een Kind”,

N. Slothouwer, voorzitter
A. M. Rookmaaker-Huiter,
secretaresse

REFORMATORISCHE BIJBELSCHOOL ZEIST

verzorgt :

EENJARIGE VORMINGSKURSUS

Bedoeld voor o.a. mensen met een beroepsopleiding
(M.B.O. - H.B.O.) of gelijkwaardige ervarings situatie.

DRIEJARIGE (beroeps) OPLEIDING

(o.a. onderwijs, gemeente, zending, evangelisatie e.d.)
Informatie over bovenstaande opleidingen bij R.B.S.,
Krakelingweg 10, 3707 HV Zeist. Tel. 03404 - 24166.

PASTORALE LEERGANGEN

Te Rotterdam en Zwolle.

Info: Leergang Rotterdam
EN

Info: Leergang Zwolle: Robbesant 26, 8303 ZH Emmeloord
05270 - 2774.

VAKANTIE IN DRENTE ?

Ons VAKANTIEHUIS in de omge-
ving WESTERBORK is vrij vanaf
5-7-'82 tot 22-8-'82 à f 450,— p.w.

Inlichtingen tel. 05933-1956.

Zeer voordelig te huur;

a/d buitenkant van Hengelo onze
SEMI BUNGALOW
voor de periode van 19 juli t/m
6 augustus 1982.

Te bevragen tel. 074-420085.

Voor al uw

handels- en familiedrukwerk - boeken folders enz.

is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”
Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist

**ADVERTENTIES MOETEN UITERLIJK DINSDAGMORGEN
OM 10 (TIEN) UUR TER DRUKKERIJ ZIJN !!!**

**Geef
een
(kinder)
bijbels
antwoord!**

Kinderen vragen naar de waarheid.
Daarom woedt juist om hen een hevige
geestelijke strijd. Ook in Oost-Europa.
Laten wij hen het evangelie in handen
geven. In de vorm van een kinderbijbel.
Stichting „Antwoord” (al 10 jaar werkzaam
in het Oostblok) wil er 100.000 kinderbijbels
heen brengen. Namens u. Prijs per
exemplaar: f 20,— (inclusief vervoer).
Als u nou eens een kind antwoord gaf...
Antwoord op de vraag naar de waarheid.

**stichting
antwoord**

Comite van aanbeveling:
Prof. Dr. Ir. J. van Bommel
Niel Benschop
Henk Binnendijk
Corrieten Boom
Gert Doornenbal
Prof. Dr. C. Graafland
Gien Karssen

Postbus 198 4700 AD Roosendaal

GIRO 1166